

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Välimaa, Jussi

Title: Joki, järvi ja akateeminen professio

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Tieteentekijöiden liitto, 2021

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Välimaa, J. (2021). Joki, järvi ja akateeminen professio. *Acatiimi*, 23(3), 24-25.
https://acatiimi.fi/wp-content/uploads/2021/12/acatiimi_3_2021.pdf

KOLUMNI

JUSSI VÄLIMAA
KOULUTUSTUTKIMUKSEN
PROFESSORI,
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Joki, järvi ja akateeminen professio

Akateemista työtä ja professiota on tutkittu paljon korkeakoulututkimuksessa niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Tutkimuksia yhdistää havainto siitä, että akateemista professiota eli yliopistojen tutkijoita ja opettajia on hankala luokitella yksiselitteisesti.

Akateemista professiota on jäsennetty eri tavoin. Perinteisin näkökulma on status ja asema. Tässä lähestymistavassa professorit ovat perinteisesti olleet palkkauksen ja statuksen suhteen arvostetuimpia.

Perinteinen lähestymistapa on myös erojen ja samankaltaisuuksien analyysi tieteenaloittain. Tässä tarkastelussa luonnontieteet, lääketiede ja tekniikka ovat rahoituksen kannalta arvostetuimpia.

Akateemista työtä on tarkasteltu myös työsuhteiden pysyvyyden näkökulmasta. Vakaimpia työsuhteita ovat olleet lehtoraatit ja professorit.

Akateemista professiota on analysoitu myös sukupuolten mukaan. Yleinen havainto on, että naiset ovat yliedustettuina alemmissa palkkaluokissa, mutta ali-edustettuina ylimmissä palkkakategorioissa.

Yhteistä eri jaotteluille on havainto siitä, että akateeminen professio on jatkuvassa muutoksessa niin akateemisten urien, työsuhteiden pysyvyyden kuin statuksenkin suhteen. Mikään ammattiryhmä ei ole enää itsestään selvästi vakaa ja ennustettava, ja jokaisen ryhmän sisällä on suurta vaihtelua. Esimerkiksi professorit rekrytoidaan nykyisin useimmiten määräaikaisiksi apulaisprofessoreiksi tenure trackille eli professorin vakinaistamispolulle.

SAKSITUT

1 ”Olemme tavallisia päsejä niin kuin muutkin. Meitä on promille maailman ihmisistä ja tuotamme parhaimmillaan promilla maailman ajatuksista. Kaikki muu pitää tuoda tänne. Maa tyhmentyy, kun tietokirjojen suomentaminen loppuu.”

KUSTANTAJA JA SUOMENTAJA KIMMO
PIETILÄINEN, SUOMEN KUVALEHTI 17/2021

2 ”Kun mietitään yliopistolaisten urakehitystä, jossa ainakin osa saavuttaa pysyvemmän vakanssin päätöksäisten määräaikaistavien jälkeen, kyse on osaltaan siitä, muistavatko vihreämmälle

oksalle päässeet oman historiansa ja kykenevätkö he asettumaan päätöksentekijän tai muuten päähän potkitun asemaan. Ja ovatko he valmiita myös kantamaan oman kortensa kehoon yhteisen toiminnan eteen.”

PÄÄLUOTTAMUSMIES ANTERO PUHAKKA,
ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, TIETEENKIJAT.FI 29.4.

3 ”Jos yliopisto muuttuu yhä tulos-orientoituneemmaksi, kyky kuvitella toisenlainen maailma heikentyy. Jos yliopisto ei voi olla se yksi instituutio, joka pystyy irrottautumaan elinkeinoelämän

ja politiikan paineista, kuinka sen kouluttamat asiantuntijatkaan pystyisivät?”

TUOTTAJA ADILE SEVIMLI,
LONG PLAY -VERKKOLEHDEN UUTISKIRJE 14.5.

4 ”Suomalaisessa kontekstissa [tehokkuutta ja hyötyä korostava yliopistopolitiikka] näkyy selkeimmin rajoitettuina mahdollisuuksina kehittää resursseja ja tilaa vaativia erikoiskokeiluja, vaikka juuri ne houkuttelevat tutkijavierailuille ulkomaisiin yliopistoihin. Niitä pitäisi ajatella osana yliopistojen profiloitumista ennemminkin kuin ’turha-

Suomessa on myös OECD-maista vähiten pysyviä työsuhteita ja yliopistojen vakaa perusrahoitus on Länsi-Euroopan pienintä. Oman lisänsä tuo se, että työnantajat luovat uusia ammattinimikkeitä, jotka hämärtävät perinteisiä toimenkuvia. Tuorein esimerkki on tenure track -työsuhde, joka on Suomen työolainsäädännölle

”Kuka hyötyy, jos emme tee yhteistyötä?”

tuntematon työsuhteen muoto. Eri suuntiin vetävät muutokset sumentavat kokonaiskuvaa siitä, mikä akateemisessa professionissa on olennaista.

Vaihdan tyylilajia ja katson akateemisesta professionista metaforisesti.

Kuvitellaan, että akateemisesta professionista kuvaa joko järvi tai virta. Kukin ammattiryhmä voidaan nähdä erillisinä järvinä, joissa kukin asustamme ja puolustamme oman järvemme ekosysteemiä siihen tunkevia vieraslajeja vastaan. Järven olosuhteita voidaan säännöstellä pitämällä huolta siitä, ettei järveen pääse sisälle kuin oman ammattiryhmän lajeja. Kesäpäivän auringossa järvessä onkin kiva lillua lajitovereiden kanssa. Mutta miten käy silloin, jos nousee myrsky?

Voimme leikkiä myös ajatuksella, että kuulumme akateemiseen profession virtaan, jossa päädyimme mutkittelevia jokia ja puroja pitkin lampiin ja järviin, joissa lyhyemmissä tai pidemmissä oleskeluissa meitä yhdistävät oman tieteenalamme näköalat ja oma ammattiryhmä.

Koska uimme profession virrassa, emme kuitenkaan kiinnitä liikaa huomiota siihen, missä kohdoin pysähdymme ja kuinka pitkäk-

si aikaa, kunhan meillä kaikilla on mielekästä tekemistä koko ajan.

Samalla virran varrella huomaamme, että tarvitsemme erilaisia jokia ja puroja, jotta akateemisen profession ekosysteemit toimisivat hyvin. Virtojen ekosysteemit ovat nimittäin monimuotoisempia kuin lampien tai karujen järvien, sillä virroissa on enemmän ravintoa ja lajeja kuin seisovassa vedessä.

Onko näillä kielikuvilla yhteys akateemisiin ammattiyhdistyksiin? On toki. Edustan tässä tosin vain itseäni.

Pitäisikö meidän akateemisen profession jäsenten määrittellä itseämme erillisinä ja keskenään kilpailevina ekosysteemeinä? Vai uimmeko kaikki samassa akateemisen työn, urien ja profession virrassa? Pitäisikö meidän siis korostaa erilaisuuksia vai yhtäläisyyksiä? Kysymyksen voisi tiivistää myös näin: kuka hyötyy, jos emme tee yhteistyötä? •

na kulunkina”. Kokoelmien supistuminen uhkaa erityisesti vapaata tutkimusta, sillä tutkijan näkökulmasta ei voi sanoa, mitä aineistoa tulevat tutkimukset saattavat vaatia. Erilaisten kokoelmien kartuttaminen ja niiden vaatimien tilojen ylläpitäminen on osa yliopiston tutkimuksellisen infrastruktuurin kehittämistä.”

ENGLANNIN KIELEN PROFESSORI JOPI NYMAN,
BLOGI.PROFESSORILIITTO.FI, 27.4.

5 ”Kierre ruokkii itseään. Kun kouluissa yhä harvempi lukee kieliä, opiskelijat vähenevät yliopistoissakin,

ja sitten leikataan resursseja kieliltä ja niiden tutkimukselta. Kohta ei ole opettajiakaan tarjolla kouluihin.”

RANSKAN KIELEN PROFESSORI Mervi HELKKULA,
YLIOPISTO-LEHTI 4/2021

6 ”Aattelinpa vaan ilmoittaa että viimeksi eilen oli ihan saatanallinen ammatillinen riittämättömyyden tunne, kun olen niin laiska julkaisemaan mitään. Kun veikkaan että aika monella on näitä ja useimmat ajattelevat ettei muilla ikinä ole.”

TUTKIJAJA TIETOKIRJAILIJA
JANNE M. KORHONEN, TWITTER 10.5.

7 ”Kyllä. Hetken iloitsee että sain apurahan / ohjattava sai apurahan / kirja tuli ulos / olin radiossa, mutta sitten jo toteaa että joo mutta se ei ollut STN1, ERC Consolidator eikä julkaisukaan Jufo3 / BBC.”

APULAISSOPROFESSORI ANU LAHTINEN,
TWITTER 11.5.

8 ”Joskus opiskeluaikana kuvittelin, että jos väitöskirjan jonain päivänä saisi tehtyä ja julkaistua, voisi tuntea koko loppuelämänsä tyyntä tyytyväisyyttä.”

AKATEMIATUTKIJAJA OULA SILVENNOINEN,
TWITTER 11.5.